

Plant Motifs and Sacred Rituals of the Thracians in Connection with the God Hypnos

Elitsa Dimova

South-West University "Neofit Rilski", Blagoevgrad, Bulgaria

Abstract: *The idea of the plant world of the Thracians as part of the cult practice is relatively less studied. In fact, the whole philosophy of Orphism and Hermeticism is imbued with practical agriculture. Therefore, it should not be viewed in isolation from the sacred rituals dedicated to the gods. The cult of grapes and wine and their connection with the Dionysian holidays is well known. But the secrets of the Bacchic ceremonies lie in the composition of the so-called "Soma", which is probably a type of hallucinogenic substance. An ecstatic elixir known in Vedic rituals was made from a plant with white aromatic flowers. Soma is the name of the liquid prepared, but also the name of a deity. The Aryans describe this ritual as related to agriculture. In this regard, we can find artifacts in Bulgaria from the Thracian culture, which were not illuminated due to the inability to connect with the cult of the minor deity Hypnos. During the Eleusinian Mysteries, where a ritual with wheat and barley was performed, a drink was used, which contained the so-called "honeydew" or an extract of an intoxicating plant agent. The purpose of Soma rituals was to achieve immortality. The vertical culture of the Thracians, which is dedicated to the connection with the gods and their perfect world, turns every agricultural activity into a special sacred space.*

Keywords: *Thracians; Soma; Eleusinian Mysteries; Dionysus; God Hypnos; Sandanski; Agriculture; Heraclea Sintica*

Растителните мотиви и свещените ритуали на траките във връзка с вярата в бог Хипнос

Елица Димова

Югозападен университет „Неофит Рилски“, Благоевград, България

Резюме: *Представата за растителния свят при траките като част от култовата практика е сравнително по-малко проучвана. Всъщност цялата философия на орфизма и херметизма е пропита в практическото земеделието. И затова не трябва да се разглежда изолирано от свещените ритуали, посветени на боговете. Всеизвестен е култът към гроздето и виното и връзката им с дионисиевите празници. Но тайните на вакхическите церемонии се крие в състава на т.нар. „сома“, която вероятно е тип халюциногенно вещество. От растение с бели ароматни цветове се произвеждал еликсир за навлизане в екстатично състояние, известен във ведическите ритуали. Сомата е името на приготвяната течност, но и името на божество. Ариите описват този ритуал като свързан със земеделието. В тази връзка можем да намерим артефакти в България от тракийската култура, които не са били осветени поради невъзможността да се свържат с култа към второстепенното божество Хипнос. По време на Елевсинските мистерии, където се извършвал обред с жито и ечемик, се е използвала напитка, която е съдържала т.нар. "медена роса" или извлек от*

упойващ растителен агент. Целта на обредите със сома е била постигане на безсмъртие. Вертикалната култура на траките, която е посветена на връзката с боговете и техния свършен свят превръща всяка селскостопанска дейност в специално сакрално пространство.

Ключови думи: траки, сома, Елевсински мистерии, Дионис, бог Хипнос, Сандански, Хераклея Синтика

Въведение

Свещените ритуали на траките, които са обилно обследвани в тяхната материална изразност, не са напълно изучени в семантично направление. Поради тази причина редица археологически артефакти не са намерили своето пълно научно обяснение. Корифеите на тракологията и историята като проф. Ал. Фол, Ив. Маразов, Хр. Данов, Ив. Венедиков, В. Фол, П. Делев и др. изследват мита, ритуала и изкуството на траките на територията на България, но относно вярата в бог Хипнос няма самостоятелни проучвания. В аспекта на връзката с растителните мотиви, изобразявани по керамика, стели или върху нумизматичен материал, които имат отношение към вярата в този второстепенен бог има само частични публикации на някои чуждестранни учени. В тази статия ще се постарая да открием връзката между някои от тях с ритуалната представа на траките като единна духовна и религиозна общност и да обясним наличието на няколко артефакта в български музей, които не са намерили адекватно обяснение.

Изложение

Вертикалната култура на траките предполага и йерархично структурирано разположение на основни и второстепенни божества. Тя поставя в основата си връзката с Великата богиня майка заради култа към безсмъртието пряко свързан с оторизацията на владетелския институт. При различните племена има фокус върху не еднаква комбинация от основни божества, което виждаме от изворите. Тъй като продължава да се възприема, че тракийската култура е безписмена, част от фактите не могат да се осветлят правилно. Описанието на характерните черти на тракийската религиозна система почиват върху елинските писатели от класическата и къснокласическата епоха. Основни данни имаме в „География“ на Страбон и в „Историческа библиотека“ на Диодор. Важното е, че и двамата автори познават траките отблизо в техните европейски територии. Страбон се основава на Посейдоний, който е извор за вярата на гетите в Залмоксис. Той не е възприеман като божество, а по-скоро като полубожество или като надарен човек. За разлика от него богонадарените певци и музиканти като Орфей и Евмолп, както и Хеликонските Музи, които били от тракийски произход се смятат за по-висши в йерархията. В Страбон (X, 3, 17, С, 471) четем: „Както по отношение на мелодията, така и на такта, пък и на музикалните инструменти, целокупната музика се смята за тракийско и азийско откритие. Това се вижда обаче и от местата, на които били почитани музите, защото Пиерия, планината Олимп, селищата Пимплея и Лейбетрон, които сега

принадлежат на македонците, били от памтивека тракийски места и планини; и Хеликон посветил на музите онези траки, които се били заселили в Беотия, същите, които посветили на музите и пещерата на лейбетрийските нимфи. По същия начин и изпълнителите на старинната музика като Орфей, Музей и Тамирид се наричат траки; също и Евмолп води името си от песента.“ Евмолп означава на български „пеещ хубаво“ (Danov, 1982).

Да уточним, че азите са българско племе, което се позиционирало в Мала Азия. Правим тази уговорка, за да очертаем ареала на този единен мироглед, свързан с представата за взаимосвързаната природа на божествата, растенията, животните и човека. Тъй като природата е опосредствения път към боговете, тя също има своето специално място при траките. В „Апология на Сократ“ от Платон, се споменава, че непосредствено преди Орфей и Музей е имало популярен култ към хероса на Елевсина Триптолем, който според преданията на орфиците бил син на ранните земеделски божества на траките. Това отбелязване е важно, защото отправя далеч във времето назад зараждането на земеделието при траките, като първичните богове съвсем не са примитивни, както се смята от елините, а показват освен голяма абстрактност и иманентна връзка на религията със земеделието. А то е свято, защото се навлиза в света на друга йерархия на земните сили и духа на растенията. Триптолем се споменава в два Омирови химна във връзка с ритуал, посветен на Деметра. Дивноувенчаната богиня дала веднага, след свещения обред, обилни цветове и плод на земята. В единия Омиров химн четем: „А тя отиде при раздаващите правосъдие царе – Триптолем, конеукротителя Диокъл, властния Евмолп и Келей, водач на народа (при Триптолем, Поликсен и след тях Диокъл), посвети ги в службата на мистериите и им разкри красивите свещени ритуали, които не бива да се нарушават, за да не може нито да се разпитва, нито да се разгласяват. Защото голямото страхопочитание пред богините не позволява разгласяването им“ (Homer's hymns, 1981: 47). Триптолем в другия химн е представен като справедлив цар в град, в който мъжете имат голяма сила и почит, стоят начело на народа и пазят стените на града, а съпругите грижливо шетат по домовете“ (Homer's hymns, 1981: 46-47).

Затова в извори от IV в. пр. н.е. и Залмоксис е представен като богочовек, вещ в лечебното изкуство, който върши чудеса. Той умее да лекува и нервно-психически заболявания, като комбинирал изговарянето на чудодейни заклинания, песни и формули с употребата на билките за лекарства (Danov, 1982). Това е описано в диалога „Хармид“ на Платон, където главният герой надарен атински знатен младеж страдал от хронично главоболие. Ученикът на Сократ Критий го пита как да се излекува от главобол и получава следният отговор:“ А пък аз му отговорих, че това лекарство било някаква билка, към която се прибавяло едно заклинание и че когато заклинанието се прибавяло към билката, то щяло да го излекува, но че отделно от билката заклинанието нямало целебно действие.“ От този текст разбираме, че траките са били вещи еднакво както в земеделието, така и в билкарството, които са били свързани от общия религиозен контекст. Сократ, който е почерпил мъдростта на траките и първичните им земеделски богове, учи, че

основата на лечението е душата. Защото както добрините, така и злините са вкоренени в нея и оказват влияние върху тялото. Затова заклинанията, които пораждат мъдрост в душата, са целебни. Всичко това е свързано и с труда като добродетел като дори децата на знатните траки били обучавани в правилата и циклите за земеделието. Ксенофонт в VII книга на „Анабазис“ споменава за прослойката, която създава материалните блага за всички. А в поемата на Хезиод „Труд и дни“ се фаворизира земеделският култ, който се издига дори до пиедестал. Прочути сред траките били пеонските жени, които живеели около езерото Прасиас (дн. Бутковско езеро), за което свидетелства Херодот. Те били много по-трудолюбиви отколкото жените на персите. Затова пеонките и нейните тракийски едноплеменнички са наречени с термина *ergatides* – „работни“, но той се употребява само за пчелите (Danov, 1982). Символът с пчелата-майка е пряк отглас от вярата във Великата богиня-майка като раждащата Вселената и живата природа. Растителният свят е нещо специално, защото е свързано с етера, в който пребивават боговете. Върху червено и чернофигурната керамика можем да намерим много доказателства за тракийските религиозни обичаи, свързани със земеделието, лечебното и култово използване на растенията. Но освен за изхранване, траките използват някои растения, гъби и извлеци за постигане на профетическо вдъхновение. Почти във всички изображения откриваме Хермес, от който траките извеждат произхода си. Той неизменно носи жезъл с шишарковиден накрайник. Свещената палица се открива в ръцете не само на мъжките, но и на женските божества. Тази шишарка показва доброто познаване на човешката антропология, защото се свързва с пинеалната жлеза или т.нар. трето око. Елините, които се смята, че са наследени много по-късно от гърците не са имали достъп до някои тайни на жреческото посвещение, защото в противен случай щяха да разбират и обясняват значението на практики, които са предизвиквали почуда у тях. В „Одисеята“ на Омир имаме описание на циклопите, които отглеждали домашни животни и произвеждали сирене като сирили млякото. Според изворите те също били траки. „Циклопите са тракийски народ, наречени така по името на един цар Циклоп“, (Euripides, 1981b). В „Циклоп“ Еврипид обяснява как е упоен гигантътът, за чието царство знаем от историята на „Одисей“. Той примамва едноокия великан с напитка. Кентавърът Силен в този диалог с Одисей, че отдавна е лишен от тази амброзия и вече е забравил сладкия ѝ вкус. Циклопите са били тракийско племе, което е практикувало вакхическия ритуал по инициация чрез „медена роса“. Марон, който Силен отгледал, дал напитката, за да бъде упоен циклопът. Марон е наречен „синът на Бакх (Дионис). Циклоп живеел в северната земя на траките и колчем тракийският Борей насипел сняг, той загървал тялото си животински кожи, запалвал огън и не го било грижа за снега. От строфите научаваме, че Одисей знаел Орфеево заклинание, така че главнята самичка да се приближи до черепа и да подпали едноокия син на Земята (Euripides, 1981a). Тук съвсем ясно текстът насочва към ритуала за активиране на пинеалната жлеза (третото око) чрез докосване на средата на челото. Във „Вакханки“ на Еврипид научаваме още подробности: „На Ниса ли, зверообилната, водиш с тирс в ръка тържествено шествие, Дионисе, или на

Корикийските върхове? Или може би в гористите олимпийски пещери, където някога Орфей, свирейки с китара, заедно с музите събираше дървета, събираше диви зверове. Блажена, о, Пиерия, с теб почита Евий и ще дойде с хоровод с настъпването на бакхическия празник, ще доведе кръшните менади, като премине бързоструйния Аксиос, а също и Лидий, хранителя, който дарява щастие и блаженство на смъртните; за него съм чувал, че с прекрасните си води оплодява конелюбивата страна¹ (Euripides, 1981c). Конелюбивата страна, където кръшните менади играят много добре по време на дионисиевите празници и пълноводни реки оплодяват земята, е Тракия, споменавана от достатъчно на брой източници. Тирсът, чийто накрайник е шишарката, е свещеният жезъл на Орфей, Дионис и Хермес. Очевидно мистериите включват хорото, мантрическото пеене, словесни формули и за най-тесния кръг посветени – свещена течност. Не е съвсем ясно дали Елевсинските мистерии са напълно идентични с орфическите, но ето какво научаваме за последните: те били съпроводени с музика и с приемането на еликсира с „медена роса“ за постигане на профетическо вдъхновение. Еврипид в „Хекуба“ споменава, че в орфическите тайнства свинете се наричали „хекаби“ по името на Хекуба, която раждала много деца и била наричана Хорила (свиня), (Euripides, 1981d). Интересен е въпросът за прехода на този тракийски персонаж Хека в египетската митология, където се появява с името си и с неизяснен произход. Дали „хекабите“ имат общо с жертването на животни или по-скоро са символизъм, свързан с пророкуването на съдбата, е труден за изясняване въпрос. В трагедията „Резос“ на Еврипид, една муза оплаква тракийската Троя и безбройни градове, опразнени от храбри и доблестни мъже заради Елена, която оставила дома си и отишла при мъжа-фригиец и при Илион. Музата проклина Одиеевия и Лаертовия синове заради погубването на Троя. Тамирис, който се скарал с музите (явно и по въпроса за Троя) и бил ослепен от тях. Музата стигнала до „оплодителното ложе на Стримон“ (река Струма) тогава, когато дружките ѝ дошли в златоносните чукари на Пангей (от Пирин до Кушница) (Euripides, 1981d) с инструментите си за голямото състезание по свирня със славния тракийски майстор Тамарис, който много хулил изкуството на музите. В „Резос“ Орфей е наречен първи братовчед на Резос, което поставя още веднъж въпросът за истинското датиране на началото и на ренесанса на тракийската култура по-рано от приетото досега. Той не е потомък от Орфеидите, а полубогът, роден от нимфа. Във връзка със смъртта на цар Резос, Орфей разкрил тайната на мистериите с факелни шествия (Euripides, 1981d). Важно е да изясним, че именно около Стримон, от фригите, най-много се чествал птичеподобният Сабазий, който бил покровител на Хераклея (Хераклея Синтика, до дн. Петрич). Поради това Аристофан осмива Дионис, казвайки че го почитат като птичи бог. Това били дионисиеви празници и Сабазий бил всъщност Дионис, защото траките наричали предвещанието или „тържественото празнуване“ – сабазио. А „саби“ наричат посветените на него места и вдъхновените от бога (Aristophanes, 1981). Богът с птича глава не е друг, а Хор, както и тракийските мистерии не са много

¹ Върховете на планината Парнас.

различни от тези на Великата богиня майка Изида или Аста, но значително по-ранни от египетските.

Можем да обясним връзката между птиците, култа към Дионис-Сабазий не по друг начин, а чрез трако-българската устойчива хилядолетия религиозна и празнична система. Ще поясним защо терминът „трако-българска“ не е голословен и неподкрепен с доказателства. В тракийските мистерии, както и в предадените от Дионис в Индия, виждаме едно й също изображение. Нещо повече, то се намира и върху каните от съкровището от Над Сент Миклош, Румъния, което се смята от нашите учени като принадлежащо на Кубрат и се датира от VIII-IX в.. В това няма нищо чудно, защото върху съдовете е изобразен профетическия ритуал, известен и на траките, при който Гарудата (свещеният орел) държи в устата си гъба, а Великата богиня майка или вакхът ѝ подават съд със свещената течност. Както разбираме, това е Дионис-Сабазий, който празнуват траките и чийто мистерии са с хора, песни, надпявания, факелно шествие (прескачане на огън или ходене по жарава), вино и сладка „медена роса“ за избраните. Във ведическите ритуали Гарудата е освен царят на птиците и ездитното животно (вахана) на бог Вишну. Препратките към тракийските обреди са очевидни, защото Триптолем седи на колесница (вахана).

Фигура 1. Триптолем и Коре, която му подава свещената течност. Лувър.

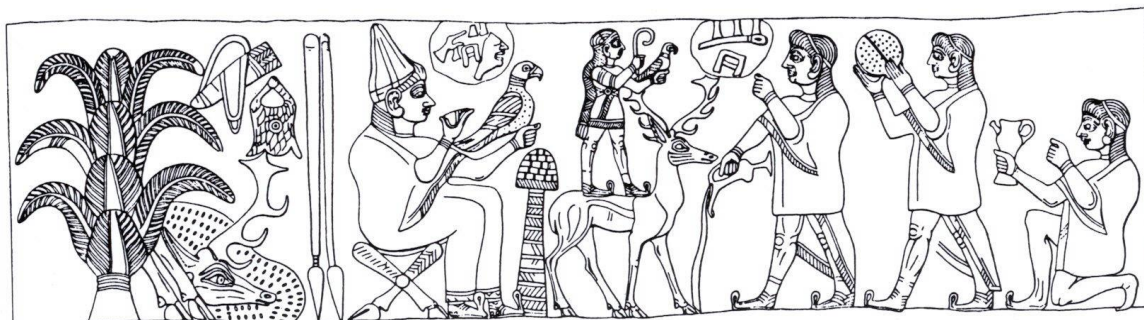
Фигура 2. Изображение на Гаруда (Орел), който носи на крилете си посветения жрец след консумацията на гъба. Изт. сп. Авитохол, бр. 34, 2015, с.23.

Фигура 3. Изображение на кана от съкровището от Над Сент Миклош на Кубрат от VIII в. Гарудата държи в ноктите си посветения, който поднася фиала с течност към клюна на орела като държи в другата ръка растение. Изт. на сн. Ищван Ердейи. Съкровището от Над Сент Миклош. С., 2016 г.

Фигура 4. Карникс под формата на елен и с изображение на свещени ритуал. Основният жрец е стъпил върху гърба на златния елен, който обикновено ражда син на велик род. Свещеникът държи жезъл в едната ръка и орел в другата. Над главите на жреците са свещените формули (мантри). Музей на изкуството „Метрополитен“.

Фигура 5. Графично изображение на процесията от фигура 4. Жрецът вляво, който седи върху стол пред гъбата, държи в дясната ръка съд с течност, а на другата му ръка е кацнал орел. Зад него е дървото на живота и безсмъртието.

Мистерии прекарвали тръгналите по пътя на свънчевата светлина през изпитания и 7-степенна скала на посвещение. Затова и Орфей е роден от седмата муза Калиопа, която открила поезията и живяла с Ойягър, а Резос от Осмата, която открила прелестта на флейтата и родила Резос. В плеядата полубогове е и Триптолем. Аполодор се присъединява като казва, че Лин е син на Урания, Орфей на Калиопа, Тамарис на Мелпомена, Резос на Евтерпа, Сирен на Терпсихора, Хименей на Клио, а останалите Палифат - на Талия, а Триптолем на Полимния (Euripides, 1981d). Ролята на последния е важна заради т.нар. „медена роса“. На кратер, който се съхранява в Археологическия институт с музей в София, се вижда вакхическо жертвоприношение, свързано с плодородието, при което жреците извличат течност от корените на растение. Неправилно е тълкуването, че това е

жертвен огън. Посветените държат в ръцете си специфични копия, които изтеглят и събират в съд свещената течност.

Фигура 6. Червенофигурно ойнохое. Надгробна могила Крън, край Шипка, Старозагорско, V в. пр. н. е. Национален археологически институт с музей, София

Свидетелство за седмичния посветителски култ е отбелязан от проф. Фол чрез вписаните 7 квадрата на пресечената пирамида, открита на Небеттепе в Пловдив (Fol, 1986). Посвещението в тайните на Дионис ставало нощем или призори. Процесия от няколко категории новопосветени в различни цветове дрехи и наметала вървяла в посока на извор. Жреците носели лампади. Първо вървели юношите в процес на социализация, окичени с бръшлян, след тях новопосветените в тайните, а след тях оплаквачи на мъртвите. Произнасяни били орфически молитви, взети от неговите „88 песни на мистериите“ (Gigov, 2006).

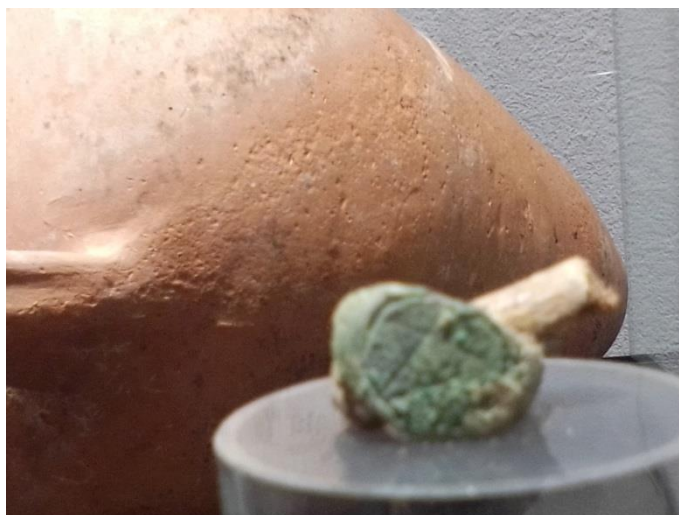
Фигура 7. Триптолем и Деметра. Класовете са два вида, като еденият вероятно е заразен с гъбата мораво рогче, което има упойващ ефект. Лувър.

На чернофигурна керамика от III в. пр. н. е. се вижда изображението на Персей и Медуза. Персей получава „медена роса“ или сакрална течност. Подобна е сцената, където Деметра получава от Триптолем същата сакрална субстанция, която капе от ечемичени класове. Това е важно позоваване за връзката на култа към бог Хипнос.

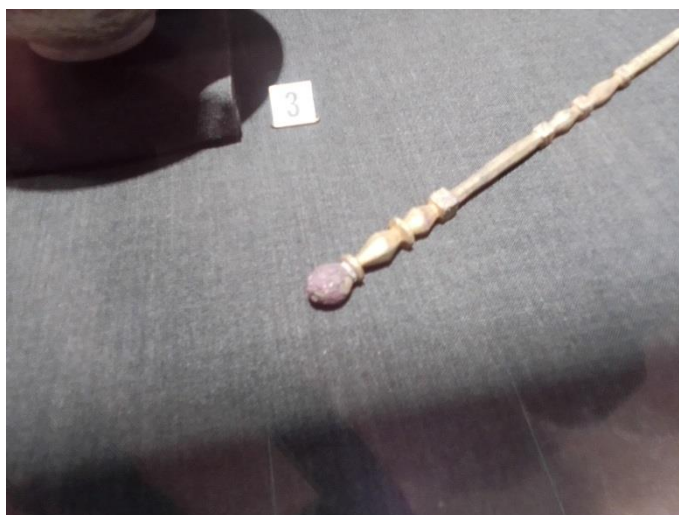
Бог Хипнос, чийто служител е Триптолем, обикновено седнал на летящата колесница, се смята от елините като бог на съня, но всъщност той е този, който открива и дава на хората свещената течност за посветителските ритуали. Откритието, което споделям е, че пръчката на бог Хипнос за специалните ритуали, която докосва челото или символично пренарежда нивата на пинеалната жлеза /шишарката/, може да се открие в България.

Фигура 8. Посветен приема свещената течност. Съкровище от Златица-, Маломирово, първа половина на IV пр.н.е., Национален исторически музей.

Фигура 9. Изсушена гъба, открита заедно с палицата на бог Хипнос, без разпознато означение в Археологически музей, гр. Сандански. Върху гъбата има врязан пентаграм.

Фигура 10. Палица на бог Хипнос за вакхически ритуал, при който се докосва центъра на челото, където е пинеалната жлеза, която е свързана с екстатичното и профетическо състояние. Жезълът има накрайник от полускъпоценен камък. Археологически музей в гр. Сандански

Амброзията или нектарът, който се твърди, че са използвали вакхите в Елевсинските мистерии бил съставен от мед, гъба, зехтин, сирене и ечемик, разтворени във вода (Ostwick, 2015). По-вероятно е течността да е била вид извлек на алкохолна основа. Посветените в храма, под страх от смъртно наказание, са съхранявали тайната за състава на напитката и поради тази причина нямаме по-подробни сведения за нея.

Заклучение

Тракийските култура и мистерии следват една неизменна логика и тя е сакралната връзка на всички божествени персонажи със земеделието. То е не само

практическо занятие, а иманентно обвързване на човека с природата и невидимите сътворителни сили. Всеки човек може да се доближи до боговете чрез подвизите на духа и изпълнението на ритуала, но е необходимо да премине през етап на божествена социализация. Това важи за траките от най-ранна възраст, които биват обучавани в уважение към космическите сили и тяхното земно проявление. Така трудът е част от знанието на посветените, а мистериите са етап от придобиване на жречески сан. Бог Хипнос е този, който ръководи този сън най-вече, където човекът бива приеман от митичните същества и става част от тях.

Научна литература

- Aristophanes. (1981).** Birds. In: Sources for the history of the Thracians and Thrace. v.1. Publisher: Bulgarian Academy of Sciences, Sofia, Bulgaria, 1981, pp.159. // [Аристофан. Птици. В: Извори за историята на траките и Тракия. т.1. Изд. БАН, София, България, 1981, стр.159.]
- Danov, Hr. (1982).** Thracians, Publisher: Narodna prosveta, Sofia, Bulgaria, 1982, pp.75-83.// [Хр.Данов (1982). Траки. Изд.:Народна просвета, София, България, 1982, стр.75-83.]
- Euripides. (1981a).** Cyclops. In: Sources for the history of the Thracians and Thrace. v.1. Publisher: Bulgarian Academy of Sciences, Sofia, Bulgaria, 1981, p. 116. // [Еврипид. (1981а) Циклоп. В: Извори за историята на траките и Тракия. т.1. Изд. БАН, София, България, 1981, стр. 114.]
- Euripides. (1981b).** Euripides. Bacchanals. To the scholia 965. In: Sources for the history of the Thracians and Thrace. v.1. Publisher: Bulgarian Academy of Sciences, Sofia, Bulgaria, 1981, p. 116. // [Еврипид. (1981). Вакханки. Към схолия 965. В: Извори за историята на траките и Тракия. т.1. Изд. БАН, София, България, 1981, стр. 116.]
- Euripides. (1981c).** Hekuba. In: Sources for the history of the Thracians and Thrace. v.1. Publisher: Bulgarian Academy of Sciences, Sofia, Bulgaria, 1981, p.109. // [Еврипид. (1981b). Хекуба. В: Извори за историята на траките и Тракия. т.1. Изд. БАН, София, България, 1981, стр. 109.]
- Euripides. (1981d).** Rhesus. In: Sources for the history of the Thracians and Thrace. v.1. Publisher: Bulgarian Academy of Sciences, Sofia, Bulgaria, 1981, pp.141-146. // [Еврипид. (1981c). Резос. В: Извори за историята на траките и Тракия. т.1. Изд. БАН, София, България, 1981, стр. 141-146.]
- Fol, Al. (1986).** Thracian Orphism. Publisher: University Publishing House Kl. Ohridski, Sofia Bulgaria, 1986, p.151. // [Ал. Фол. (1986). Тракийският орфизъм. Университетско издателство „Кл. Охридски“, София, България, 1986, стр. 151.]
- Gigov, N. (2006).** The secret of Orpheus. Publisher:Helionol, Sofia, Bulgaria, 2006, p.101.// [Н.Гигов (2006) Тайната на Орфей. Изд.:Хелиопол, София, България, 2006, стр.101.]
- Homer's hymns (1981).** Omirovi himni. Himn kam Demetra, In: Sources to the history of Thrace and the Thracians. Vol. I. Sofia, Bulgaria, 1981 // [Омирови химни. Химн към Деметра 470-479. В: Извори да историята на Тракия и траките. т. I. С., 1981 г. с. 47].

Ostwick, P. (2015). History and mushrooms - a new enigma in mycology. Avitohol, 34, Sofia, Bulgaria, 2015, pp. 18-25. // [П. Остуик (2015). История и гъби – нова енигма в микологията. Авитохол, 34, София, България, 2015, с 18-25.]

Елица Ненкова Димова

Югозападен университет „Неофит Рилски“,
Благоевград, ул.Иван Михайлов №66, България

edim40@yahoo.com

AUTHOR'S DATA WERE PUBLISHED ACCORDING GDPR RULES AND
PUBLICATION ETHICS OF THE JOURNAL (<http://www.math.bas.bg/vt/kin/>)

Received: 19 April 2022

Accepted: 24 June 2022

Published: 30 June 2022

DOI: www.doi.org/10.55630/KINJ.2022.080106

KIN Journal, 2022, Volume 08, Issue 1

Science Series Cultural and Historical Heritage: Preservation, Presentation, Digitalization

Научна поредица Културно-историческо наследство: опазване, представяне, дигитализация

Научная серия Культурное и историческое наследие: сохранение, презентация, оцифровка

Editors

Prof. PhD. Petko St. Petkov
Prof. PhD. Galina Bogdanova

Редактори/съставители

проф. д-р Петко Ст. Петков
проф. д-р Галина Богданова

Copy editors

Assist. prof. PhD. Nikolay Noev
Assist. prof. PhD. Kalina Sotirova-Valkova
Paskal Piperkov

Технически редактори

гл. ас. д-р Николай Ноев
ас. д-р Калина Сотирова-Вълкова
Паскал Пиперков

© Editors, Authors of Papers, 2022

© Редколегия, Авторски колектив, 2022

Published by

Institute of Mathematics and Informatics
at the Bulgarian Academy of Sciences,
Sofia, Bulgaria

Издание на

Институт по математика и
информатика при Българска академия на
науките, София, България

<http://www.math.bas.bg/vt/kin/>

ISSN: 2367-8038